

Коваль Катерина Олександрівна

студентка 3-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

**ПРИНЦИП ГУМАНІЗМУ В СИСТЕМІ СУЧАСНОГО
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА**

Говорячи про людину, як про найвищу соціальну цінність, неможливо не звернутися до загальновідомого терміну «гуманізм». Яким же змістом наділене це поняття? Гуманізм – (лат. *humanitas* – «людяність», *humanus* – «людяний», *homo* – «людина») це система ідей і поглядів на людину як на найбільшу соціальну цінність, створення умов для її повноцінного життя і фізичного та духовного розвитку. Ідеї гуманізму відобразилися в окремому принципі – принципі гуманізму. Цей принцип вважається загальним принципом права та має велике значення в сучасній системі принципів права різних галузей. Така галузь права як кримінальне право не стала виключенням.

Принципи кримінального права – це вихідні фундаментальні, основоположні ідеї, які випливають зі змісту правових норм, закріплених у кримінальному законі, і лежать в основі побудови кримінального права. Гуманізм є одним із найважливіших кримінально-правових принципів, порушення якого здатне привести до багатьох негативних наслідків як для системи правосуддя, так і в цілому для суспільства.

Принцип гуманізму в Кримінальному Кодексі України не закріплений як окрема стаття, він має форми прояву (реалізації) в положеннях, закріплених у кримінальному законі щодо суб'єктів кримінальних правовідносин (реалізація принципу гуманізму щодо потерпілого, суспільства, держави, злочинця). Звільнення від кримінальної відповідальності є одним із проявів реалізації принципу гуманізму у кримінально-правовій доктрині щодо особи, яка вчинила злочин, адже дає їй шанс на виправлення. Особу можна звільнити від кримінальної відповідальності лише за наявності визначених у КК умов і підстав. Умовою звільнення особи від кримінальної відповідальності є вчинення нею суспільно-небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого КК. Підставою може бути або певна поведінка особи після вчинення злочину, яку держава заохочує (ст. ст. 45, 46, 31 КК), або настання певної події (ст. ст. 48, 49 КК). Особа звільняється на підставі позитивних змін у посткримінальній поведінці, тобто міра гуманізму, яку така особа реалізує щодо потерпілого, суспільства чи держави (КК ст. ст. 45, 46), або суспільство проявляє принцип гуманізму щодо особи, яка вчинила злочин (КК, ст. ст. 47), тобто бере її на поруки, застосовує щодо неї заходи виховного характеру, чим

протидіє скоєнню нею злочинів. Внаслідок цього особа не є суспільно небезпечною. Заохочується саме посткримінальна поведінка [1, с. 2].

Принцип гуманізму в рамках кримінального права знаходить своє вираження у двох аспектах. Перший —стосовно усього суспільства загалом, зокрема, він означає захист людей від протиправних діянь, захист їх прав, свобод, власності, інтересів шляхом покарання осіб, що посягають на безпеку всього суспільства. Другий аспект, навпаки, направлений саме на осіб, що порушили кримінальний закон і полягає в тому, що принцип гуманізму має бути проявлений у ставленні до злочинців, а також при призначенні покарання.

Вчені включають до принципу гуманізму, зокрема такі складові: 1) забезпечення прав людини кримінальним законодавством; 2) гуманізація кримінально-правової політики держави: скорочення кола осіб, які підлягають кримінальній відповідальності; обмеження заходів, які застосовуються до злочинців, лише мінімально необхідними та достатніми для досягнення цілей їх виправлення та превенції; розробка та впровадження альтернативних кримінальному покаранню заходів впливу на злочинця; заборона моделювання та застосування будь-яких заходів впливу з метою спричинення фізичних або психічних страждань; урахування всіх обставин, що мають відношення до справи, що розглядається, для винесення справедливого вироку [2, с. 150].

Разом з тим, варто враховувати, що так звана «гуманізація» кримінального законодавства має бути збалансованою та не містити відхилень як в сторону її обмеження, так й в сторону її надмірного впровадження. Адже у першому випадку можлива ситуація, яка мала місце в 30-50ті роки минулого століття в радянській системі правосуддя, а саме: пріоритет каральної функції над виховною, порушення прав громадян, ігнорування свобод кожного окремого індивіда.

У той же час принцип гуманізму не повинен ставати надмірно пануючою ідеєю в будь-яких проявах кримінально-правової політики, інакше з блага цей принцип перетворюється на необґрунтований лібералізм, нівелює повагу до кримінального закону, знижує його профілактичний і виховний потенціал та можливість впливати на суспільні відносини [3, с. 24]

Отже, можна зробити висновок, що хоча й принцип гуманізму не знаходить своє нормативне закріплення у Кримінальному Кодексі України, проте його вплив на кримінальне право є незаперечним. Важливим проявом активного використання принципу гуманізму в системі кримінального законодавства є існування такого інституту як звільнення від кримінальної відповідальності. Вплив принципу гуманізму на кримінальне законодавство має носити збалансований характер та проявлятися в рівній мірі з іншими принципами права (справедливість, законність и т.д.). Принцип гуманізму має істотне

значення для підвищення рівня правової культури громадян та виховання поваги до кримінального законодавства.

Список використаних джерел

1. Тімофєєва Л. Ю. Реалізація принципу гуманізму в кримінальному праві України: історико-теоретичний дискурс кримінально-правових вчень / Л. Ю. Тімофєєва // Молодий вчений. — 2015. — № 2(6). — С. 2. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2%286%29_218
2. Пудовочкин Ю. Е. Понятие, принципы и источники уголовного права: сравнительно-правовой анализ законодательства России и стран Содружества Независимых Государств / Ю. Е. Пудовочкин, С. С. Пирвагидов. — СПб. : Юрид. центр Пресс, 2003. — С. 150.
3. Житний О. О. Проблеми реалізації принципу гуманізму в деяких інститутах кримінального права України / О. О. Житний // Вісник Національного університету внутрішніх справ. — Харків, 2005. — С. 24.

Ключові слова: принцип гуманізму, кримінальне законодавство, звільнення від кримінальної відповідальності, покарання, злочинець.

Науковий керівник: асистент Кузембаєв О. С.

Лукашук Каріна Русланівна

студентка 3-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

В умовах розвитку сучасного суспільства насильство в сім'ї є надзвичайно актуальною та проблемною темою кримінального права, що й не дивно, оскільки останні зміни, що були внесені до кримінального законодавства підтверджують тенденцію до посилення відповідальності за насильство в сім'ї.

На жаль, необхідно констатувати, що сім'я як осередок суспільства, без підтримки держави та її інституцій, не завжди спроможна виконувати свої головні функції, зокрема щодо забезпечення належного добробуту та виховання дітей [1, с. 9].

В зв'язку з вищезазначеним необхідно дослідити проблемні питання кримінальної відповідальності за домашнє насильство, оскільки перед набранням чинності Закону дана проблематика є особливо актуальною. Однією з найбільш важливих новацій кримінального законодавства останніх років є прийняття 07 грудня 2017 року Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального